

Motion till riksdagen 2005/06:Ub492

av Anders Ygeman (s)

Segregation och klasskillnader i skolan

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att motverka segregation och klasskillnader i skolan.

Motivering

Ingen människa borde begränsas eller styras av föräldrarnas utbildningsnivå, inkomst eller etniska härkomst. Varje människa borde själv fritt få utveckla sina egna talanger och kompetenser oavsett sitt sociala och kulturella arv. Man behöver inte vara statistikprofessor för att konstatera att så inte är fallet. I Stockholm är det idag tjugo gånger vanligare att en elev från ekonomiskt fattiga och invandrarrika stadsdelar som Rinkeby och Skärholmen misslyckas med att bli behörig till gymnasieskolan än en elev som kommer från ekonomiskt välbeställda stadsdelar som Östermalm. I den senare är det endast 2 % av eleverna som inte klarar godkänt i svenska, matte och engelska i åk 9 medan motsvarande siffra i Skärholmen är 36 % och i Rinkeby 40 %. Och det beror *inte* på att skolorna i de fattiga områdena är sämre, tvärtom finns här några av Stockholms bästa skolor. Det beror inte heller på att eleverna där är mindre begåvade. Det beror på att vi inte tillräckligt lyckas jämna ut de enorma skillnader i förutsättningar som finns mellan olika barn.

Om man försöker förstå det svenska klassamhället utifrån teorierna om kulturellt kapital är det många pusselbitar som faller på plats. Det är föräldrarnas utbildningsbakgrund som är den viktigaste förklaringen till skillnader i skolframgång mellan olika barn. När invandrare och flyktingar kommer till Sverige devalveras deras kulturella kapital i den meningen att vi svenskar inte har lärt oss att värdesätta utländska utbildningar, språk och kulturella uttryck. Men skillnaderna mellan individer och grupper är mycket stora. Barnen till invandrare med hög utbildning från sitt hemland klarar sig efter hand bra i

Fel! Okänt namn på

den svenska skolan medan barnen till lågutbildade föräldrar har stora svårigheter, oavsett om deras föräldrar kommer från Turkiet eller från Sverige.

Om vi ska kunna jämma ut förutsättningarna mellan olika barn är det tre saker som är helt avgörande: språket, självförtroendet och kontakterna. Tillgången till språket handlar inte bara om svenska språket utan också om de kulturella uttryck och koder som nämnts ovan. Vikten av självförtroende visas till exempel av att arbetarklassbarn och medelklassbarn med lika skolresultat i helt olika utsträckning väljer att fortsätta studierna efter gymnasiet. Medelbra betyg blir för arbetarklassbarnet en signal att han eller hon inte duger. För medelklassbarnet kompenseras avsaknaden av toppbetyg av ett högt självförtroende och höga förväntningar från omgivningen. Barnets självbild och självförtroende är en långt viktigare framgångsfaktor än vad som hittills har framkommit i debatten. Slutligen är kontakterna avgörande för barnets förutsättningar. I våra teoretiska samhällsbyggarmodeller kan vi tänka bort betydelsen av föräldrarnas kontaktnät. Men i verkligheten har det naturligtvis enorm betydelse om familjens omgivning kan hjälpa till med praoplatser och sommarjobb. Om vännerna kan tipsa om de bästa utbildningarna eller ordna deltagandet i teaterkurser. En farbror som är högskolelektor eller skådespelare har stor betydelse som förebild för barnet.

Om vi ska kunna jämma ut de stora klasskillnaderna i samhället måste den ojämna tillgången på kulturellt kapital angripas. Den stora gemensamma sektor som vi har måste systematiskt användas för att kompensera skillnader i kulturellt kapital mellan barn med olika bakgrunder. Stora gemensamma resurser har under 1900-talet satsats på att jämma ut människors inkomster i olika faser av livet. Målet har varit att stärka människornas trygghet och därmed öka deras frihet. Men vi måste nog konstatera att de grundläggande skillnaderna i kulturellt kapital mellan olika samhällsgrupper i stort sett består.

Lika chans för alla kräver olika resurser. För att alla barn i realiteten ska få lika möjligheter i förskola och skola måste resurserna i betydande grad fördelas efter behov istället för enligt en rak peng, lika för alla. En översyn av hur olika fördelningssystem lever upp till de nationella målen bör göras.

Vi måste göra medvetna satsningar på att skapa skolor med hög kvalitet och hög status i ekonomiskt fattiga områden. Ett exempel på detta är den unika gymnasieskola i Tensta som invigdes av utbildningsminister Thomas Östros den 28 augusti 2003. Tensta gymnasium har under året bedrivit ett intensivt utvecklingsarbete tillsammans med Ross School på Long Island i USA. Den nya gymnasieutbildning som nu startas i Tensta bygger på Howard Gardners forskning om multipla intelligenser och den kommer att vara helt unik i sitt slag, inte bara i Sverige utan i hela Europa.

De första åren i ett barns liv är avgörande för barnets fortsatta utveckling och lärande. Genom att ha bra utbildad personal i förskolan som kan stimulera barnets språkutveckling och ge ett bra grundläggande självförtroende skapas de avgörande förutsättningarna för barnets fortsatta lärande. Förskolans kompensatoriska roll kan knappast överskattas.

Fel! Okänt namn på

Stärk tvåspråkigheten. En förkrossande hög andel av de elever som inte når grundskolans mål gör det på grund av att deras språk är för svagt utvecklat för att de ska kunna tillgodogöra sig undervisningen. Därför blir medvetna satsningar på att stärka tvåspråkiga barns språkutveckling helt avgörande för att få fler godkända elever i grundskolan. Forskningen visar oss tydligt hur detta kan göras. Vi måste använda elevernas modersmål som en hävstång för att snabba på elevernas inläring av det svenska språket men också för att klara skolframgång i andra skolämnen. Integrera modersmållärarna som resurser i arbetslagen ute på skolorna. I vissa fall kan stödet organiseras som studiehandledning inför undervisning som sker på svenska, men vi kommer också pröva tvåspråkig undervisning i till exempel matematik. Omfattande internationell forskning och erfarenheterna från Kroksbäcksskolan i Malmö talar sitt tydliga språk med kraftfulla resultatförbättringar hos de elever som fått tvåspråkig undervisning. Den okunskap som gör att många både inom och utom skolans värld ser modersmålsundervisningen som ett hot mot elevernas svenskinläring måste motverkas med information och utbildning på bred front.

Utveckla uppföljning och utvärdering. Fortfarande finns brister i statistiken och uppföljningen kring studier och studieresultat. En utveckling av statistiken skulle underlätta utvärderings- och utvecklingsarbetet. Exempel på sådana förbättringar är att mäta hur många elever som går vidare till högre utbildning från varje gymnasieskola, så att detta kan vara en del av den enskilda skolans utvecklingsarbete.

Ett annat exempel på redovisning som skulle tydliggöra arbetet mot segregationen är att kräva av kommunerna att de redovisar spannet mellan den högstadieskola som har högst andel gymnasiebehöriga och den som har lägst. Idag redovisar kommunerna endast snitt och de stora skillnaderna mellan rika och fattiga områden döljs därmed i statistiken.

Ett tredje exempel är att utveckla metoder för att mäta undervisningens kvalitet i termer av utveckling och inte bara elevers statiska kunskap. Dagens fokus på statisk kunskapsmätning gör att många skolor i problemtungda områden förefaller betydligt sämre än de är, medan skolor i privilegierade områden förefaller vara betydligt bättre än de är. Mät spannet godkänd–icke godkänd, mät andelen elever som går vidare till högskoleutbildning, mät faktisk resultatförbättring.

Stockholm den 30 september 2005

Anders Ygeman (s)